

095. Bijbelstudie over DEN LEITORI ABRA YESHUA - TOLEDOT YESHU תולדות ישו

Deze Bijbelstudie vind ik heel bijzonder omdat zij namelijk begint in mijn eigen geboortestreek. In het jaar 1859 werd namelijk in Bingerbrück, niet ver van mijn geboorteplaats Sankt Wendel in Duitsland, bij de aanleg van een treintraject een zeer omvangrijke Romeinse begraafplaats blootgelegd. Deze begraafplaats bevond zich net buiten de stadspoorten van de Romeinse garnizoenstad Bingium, het huidige Bingen am Rhein, die door Tacitus in zijn 'Historiae' genoemd wordt. De blootgelegde grafmonumenten, voornamelijk grafstenen van soldaten van de Auxiliartroepen, werden overgebracht naar de Römerhalle, een Romeins museum in Bad Kreuznach. Een van deze grafmonumenten trok onmiddellijk de aandacht van talrijke historici. Het is de grafsteen van een zekere Tiberius Julius Abdes Pantera. Een prachtig reliëf, dat het grootste deel van de grafsteen in beslag neemt, toont de overledene staand in zijn Romeinse uniform. Helaas is het beeld slechts tot aan de hals bewaard gebleven zodat het gezicht van de soldaat onbekend blijft, maar waar het de historici voornamelijk om gaat is de volgende inscriptie op het voetstuk:

Tib(erius) Iul(ius) Abdes Pantera
Sidonia ann(or)um LXII
stipen(diorum) XXXX miles exs
coh(orte) I sagittariorum
h(ic) s(itus) e(st)

Tiberius Julius Abdes Pantera,
afkomstig uit Sidon, 62 jaar oud,
diende 40 jaar als soldaat
in de 1^e kohort van de boogschutters
en ligt hier begraven

Uit deze inscriptie blijkt, dat Pantera afkomstig was uit de Fenicische stad Sidon en als soldaat in de Cohors primus Sagittariorum, de 1^e kohort van de boogschutters diende. De afkomst en de betekenis van zijn Syrische naam Abdes zijn onduidelijk, maar Pantera is het Latijnse woord voor panter, dat op talrijke inscripties uit de vroege Romeinse keizertijd vooral als naam van legioensoldaten toegepast wordt en waarschijnlijk een bijnaam was voor de veldtekendragers op grond van hun kleding omdat zij soms een pantervel in plaats van een leeuwenvel over hun helm hadden hangen. De Namen Tiberius Julius heeft Pantera waarschijnlijk aangenomen, toen hij in de regeerperiode van keizer Tiberius na 25 dienstjaren het Romeinse burgerrecht verkreeg. Het is bekend, dat de Cohors primus Sagittariorum tot het jaar 9 in Syria Palaestina gestationeerd was en daarna in de jaren 40 tot 70 deel uitmaakte van het garnizoen in Bingen. Dit is dus allemaal heel interessant, maar wat heeft dat met de Bijbel te maken? Wordt dit een Bijbelstudie over een Romeinse soldaat? Welnee, natuurlijk niet! Deze Bijbelstudie gaat over Yeshua, maar om de een of andere reden schijnt deze Romein toch wel met Yeshua in verband gebracht te worden, maar dan wel op een negatieve wijze.

Wie zeggen de mensen, dat ik ben?

Om het verband tussen Yeshua en de Romeinse soldaat Tiberius Julius Abdes Pantera te kunnen zien zullen we even de Bijbel opslaan om een aantal verzen te lezen die hiermee te maken hebben. Laten we beginnen met Mattheüs 16:13-17 in de NBG-vertaling: *"Toen Yeshua in de omgeving van Caesarea Filippi gekomen was, vroeg Hij zijn discipelen en zeide: Wie zeggen de mensen, dat de Zoon des mensen is? En zij zeiden: Sommigen: Yochanan haMat'bil [Johannes de Doper]; anderen: Eliyahu [Elia]; weer anderen: Yir'm'yahu [Jeremia], of één der profeten. Hij zeide tot hen: Maar gij, wie zegt gij, dat ik ben? Shim'on Keifa [Simon Petrus] antwoordde en zeide: Gij zijt de Mashiach [Christus], de Zoon van de levende G'd! Yeshua antwoordde en zeide: Zalig zijt gij, Shim'on Bar-Yona [Simon Barjona], want vlees en bloed heeft u dat niet geopenbaard, maar Mijn Vader, die in de hemelen is!"* **Surinaams:** *"Na baka Yeshua kon na a birti fu a foto Caesarea Filippi, én A aksi den discipel fu En taki: Fa den suma de taki fu Sumapikin? Osuma na En? Den piki En taki: Son suma taki, Yu na Yochanan haMat'bil [Yohanes, a dowpuman]; trawan taki, Yu na Eliyahu [Elias]; trawan agen taki, Yu na Yir'm'yahu [Yeremia] ofu wan fu den owru profeti. Yeshua taki gi den taki: Ma unu, osuma un de taki, Mi de dan? Shim'on Keifa [Simon Petrus] piki En, a taki: Yu na Mashiach [Yepiman], a*

Pikin fu a libi Gado! Yeshua piki en, A taki: Blesi fu yu, Shim'on Bar-Yona [Simon, Yonas pikin], bikasi skin nanga brudu no meki yu kon sabi dati, ma Mi Tata na hemel!" **Hindoestaans:** "Ek roj jab Yeshua ápan cela log ke sáth Sesárea Filepi ke dihát me pahucal tab u usabse puchis: Manai logan bole hai ki insán ke Beta ke hai? Tab usab bolis: Koi koi bole hai ki Tu Yochanan haMat'bil [Yohánas dopu kare wála] báte. Aur koi koi bole hai ki Tu Eliyahu [Elia] báte. Aur dusar log bhi bole hai ki Tu Yir'm'yahu [Yeremia] báte ki to Parmeswar ke ek dusar pahile ke sanesia. Tab U puchis: Aur tulog ka bole hai? Tab Shim'on Keifa [Simon Petras] bolis: Tu Masih yáne jinda Parmeswar ke Beta báte! Tab U bolis: Shim'on Bar-Yona [Yona ke beta Simon], tu sukhi báte. Ek insán toke na janáis, baki Hamár swarag ke Pita!" **Javaans:** "Kadung wis tekan sak tyedeké kuta Sésaréa Filipi, Gusti Yeshua terus takon marang murid-muridé: Miturut omongané wong-wong, Anaké Manungsa kuwi sapa? Murid-muridé semaur: Enèng sing ngomong nèk Kowé kuwi Yochanan haMat'bil [Yohanes Pembaptis], liyané ngomong jaréné Kowé nabi Eliyahu [Elia] lan liyané menèh ngarani Kowé nabi Yir'm'yahu [Yéremia] apa nabi liyané. Gusti Yeshua terus takon: Lah nèk miturut kowé déwé, Aku iki sapa? Rasul Shim'on Keifa [Simon Pétrus] semaur: Kowé kuwi Masih, Anaké Gusti Elohim sing urip! Gusti Yeshua terus ngomong: Beja tenan kowé Shim'on Bar-Yona [Simon, anaké Yonah], awit dudu manungsa sing ndunungké kuwi marang kowé, nanging Bapakku nang swarga!" In Marcus 8:27-29 lezen wij bijna hetzelfde: "En Yeshua vertrok met Zijn discipelen naar de dorpen van Caesarea Filippi. En onderweg vroeg Hij Zijn discipelen en sprak tot hen: Wie zeggen de mensen, dat Ik ben? Zij antwoordden en zeiden: Yochanan haMat'bil [Johannes de Doper]; en anderen: Eliyahu [Elia]; weer anderen: Een van de profeten. En Hij vroeg hun: Maar gij, wie zegt gij, dat Ik ben? Keifa [Petrus] antwoordde en zeide: Gij zijt de Mashiach [Christus]!" De versie van Lucas 9:18-20 wijkt enigszins af van de beide eerdere versies, maar is wel een stuk duidelijker: "En het geschiedde, terwijl Hij in het gebed alleen was, dat de discipelen in Zijn nabijheid waren en Hij vroeg hun en zeide: Wie zeggen de scharen, dat Ik ben? Zij antwoordden en zeiden: Yochanan haMat'bil [Johannes de Doper], anderen: Eliyahu [Elia], weer anderen, dat een der oude profeten was opgestaan. Hij zeide tot hen: Maar gij, wie zegt gij, dat Ik ben? Petrus antwoordde en zeide: De Mashiach [Christus] G'ds!" In de nieuwe vertaling staat: "De door G'd gezonden Messias!" Yeshua vroeg dus wie de mensen zeggen dat Hij was. Sommige Israëlieten dachten dat Hij Johannes de Doper was en anderen zagen in Hem Eliyahu van wie zij wisten dat hij eens terug zou komen, of een van de andere profeten die misschien uit het graf is opgestaan. Alleen Keifa [Petrus] had het aan het rechte eind en zei dat Hij de Mashiach is, de Zoon van de levende G'd! Maar opvallend is wel, dat blijkbaar niemand Hem zag als een gewone man.

Yeshua in de Talmud?

Heel anders dachten sommige rabbijnen over Hem, die o.a. in de Tosefta, de Toledot Yeshu en in andere Rabbijnse geschriften heel lelijke dingen over Yeshua hebben geschreven. Om te beginnen noemen ze Hem niet ישוע Yeshua, maar ישו Yeshu. Volgens sommige extremisten zou dat een afkorting zijn voor ימח שמו וזכרו yimach shmo v'zichro, dus י yod ש shin ו vav, hetgeen betekent: "Moge zijn naam en herinnering uitgewist worden", maar dat vind ik nogal ver gezocht en het wordt ook verder nergens bevestigd. Bovendien is het in het Jodendom gebruikelijk om dit achter de betreffende naam te zeggen zoals in het geval van Amalek, Haman en Hitler, maar het wordt nooit gebruikt als vervanging van de naam zelf. Het is daarom eerder voor de hand liggend dat Yeshu gewoon een verkorte versie is van Yeshua, net zoals Yosi van Yosef, Dani van Dani'el en Avi van Avraham. Maar dat neemt natuurlijk niet weg, dat sommige rabbijnen lelijke dingen over deze Yeshu geschreven hebben en zelfs met de toevoeging haNotzri [de Nazarener], terwijl het vrijwel zeker is dat de bewuste Yeshu die in de Talmud beschreven staat niet identiek is aan Yeshua haMashiach. Soms gebruiken ze daarvoor evengoed de Griekse naam 'Jezus' die de christenen hanteren om toch maar de link te leggen. Op een website van de Lubavitcher Chassidim lezen wij bijvoorbeeld het volgende: "De Talmud (Babylonische-uitgave) vermeldt andere zonden van 'Jezus de Nazarener': 1) Hij en zijn discipelen beoefenden tovenarij en zwarte magie, brachten Joden tot afvalligheid, en werden door buitenlandse, niet-Joodse mogendheden gesteund met als doel de Joodse eredienst te ontwrichtten (Sanhedrin 43a). 2) Hij was seksueel immoreel, aanbad stenen beelden (een tichelsteen wordt er vermeld), door zijn g'ddeloosheid werd hij afgesneden van het Joodse volk, en weigerde om berouw te hebben (Sanhedrin 107b; Sotah 47a). 3) In Egypte leerde hij toverij

en wonderen te verrichtten, gebruikte methoden waarmee het snijden in zijn vlees gepaard ging, welke ook expliciet in de Bijbel zijn verboden (Shabbos 104b).” Einde citaat van <http://www.noahide.com/yeshu.htm> (Lubavitch website). Hoewel deze ultra-orthodoxe Joden ons willen wijsmaken dat de geciteerde Talmud-citaten op Yeshua haMashiach slaan, weten wij Messiasbelijdende Joden wel zeker dat dit niet het geval is en blijkbaar zijn wij niet de enigen. Op Wikipedia staat hierover namelijk het volgende: “Yeshu (Hebreeuws: ישו) is de naam van meerdere personen in een aantal klassieke werken van de Rabbijnse literatuur, waaronder de Babylonische Talmud (geredigeerd voor 600) en de klassieke Midrash-literatuur (geschreven tussen 200 en 700). De bekendste Yeshu's uit de Rabbijnse literatuur zijn Yeshu Ben Pandera (de oorspronkelijke) en Yeshu Ben Stada, die ook bekend stond onder de naam Yeshu Ben Pandera. Deze personen werden vooral bekend doordat christenen deze wel eens aanwijzen als bewijzen voor de historiciteit van de persoon Jezus.

Yeshu Ben Pandera

In het traktaat Sanhedrin 43a staat: *“Het wordt geleerd: Op de vooravond van Pesach hing men Yeshu op. Een heraut liep 40 dagen ervoor rond en riep: Hij wordt gestenigd wegens toverij en verleiding van Israël. Laat ieder, die in zijn voordeel kan getuigen, hem verdedigen. Niemand daagde op en hij werd opgehangen op de vooravond van Pesach...maar Yeshu was dicht bij het bewind.”* Deze passage heeft enkele gelijkenissen met het verhaal van Jezus in de evangeliën. Een van de vier versies van de Talmud voegt bovendien het woord haNotzri bij de naam van deze Yeshu, zodat het iets weg krijgt van Jezus de Nazarener. Notzri heeft echter in de Tenach een geheel andere betekenis en het zou ook een ongebruikelijke manier zijn om in het Hebreeuws uit Nazaret aan te duiden. Nergens in de evangeliën wordt echter gesuggereerd dat Jezus nauwe betrekkingen had met de Romeinse bezetter, zoals van deze Yeshu wordt beweerd. Bovendien executeerden de Romeinen vijf van de leerlingen van deze Yeshu, hetgeen niet overeenkomt met het verhaal van Jezus wiens leerlingen zijn boodschap verder zouden brengen. Volgens vele Talmud-geleerden, waaronder Maimonides, gaat deze passage over (de originele) Yeshu Ben Pandera, een leerling van rabbijn Yehoshua Ben Perachya. Aan Yeshu Ben Pandera en Yehoshua Ben Perachya wordt ook elders meermalen gerefereerd, aan Ben Pandera (de leerling) in de negatieve zin. Chronologisch wordt Ben Pandera ongeveer tachtig tot honderd jaar voor de christelijke jaartelling geplaatst. Het gaat hier dus waarschijnlijk om een andere persoon dan Jezus van Nazareth.

Yeshu Ben Stada

In Talmud Shabat 104b, Sanhedrin 67a wordt ene Yeshu Ben-Stada (zoon van Stada), alias Yeshu Ben Pandera (Yeshu zoon van Pandera) genoemd. Hij deed aan zwarte magie. Zijn moeder was een kapster en heette Miryam, maar werd ook Stada genoemd. De moeder had een buitenechtelijke affaire met Pandera, waaruit Yeshu Ben Stada werd geboren. Ook in Yeshu Ben Stada ziet men wel eens de persoon Jezus. Het woord kapster (מגדלא נשייא) Megadla Nashia in het Aramees) heeft iets weg van Magdalena (מגדלית) Magdalit in het Hebreeuws).. Jezus' moeder en Maria Magdalena heetten ook Miryam (Maria is de vergriekste vorm daarvan). De zoon deed aan 'wonderen'. Bovendien was deze Miryam door een ander 'bevlekt'. Degenen die dit verhaal niet plausibel achten wijzen erop dat Jezus' moeder geen kapster was, Miryam Magdalena niet Jezus' moeder was en de naam van de wettelijke vader, Pappos Ben Yehuda, geheel niet op die van Jozef lijkt. Bovendien wordt deze 'stiefvader van Jezus' ook elders in de Talmud genoemd, was hij geen timmerman maar een leerling van een beroemde rabbijn, rabbi Aqiva, en werd hij in ieder geval na de dood van Jezus uit het Nieuwe Testament geboren. Pappos Ben Yehuda werd gedood door de Romeinen in 134, tegelijk met rabbi Aqiva. Yeshu Ben Stada werd gedood door de Romeinen op de vooravond van Pesach in Lod, niet ver van het huidige Tel Aviv.” Tot zover het citaat van Wikipedia, waar ik toch nog graag een nadere toelichting op wil geven.

Yeshu haNotzri

In hun commentaar op het traktaat Sanhedrin 43a schrijven zij, dat één van de vier versies van de Talmud het woord haNotzri voegt bij de naam van Yeshu Ben Pandera, zodat het iets weg krijgt van Jezus de Nazarener, maar dat Notzri volgens Wikipedia echter in de Tenach een heel

andere betekenis zou hebben en bovendien een ongebruikelijke manier zou zijn om in het Hebreeuws 'afkomstig uit Nazaret' aan te duiden. Wel, deze opmerking heeft mij nieuwsgierig gemaakt en ik heb het uiteraard onderzocht. Ik begrijp nu wat zij daarmee bedoelen. Volgens mij hebben ze het hier o.a. over ישעייהו Yeshayahu [Jesaja] 11:1-2 met de bekende zin: *“En er zal een rijsje voortkomen uit de tronk van Isai en een scheut uit zijn wortelen zal vrucht dragen.”* (NBG). *“Een loot ontspruit aan de stronk van Isai, een scheut bloeit op uit zijn wortels.”* (GNB). Het Hebreeuwse woord dat hier vertaald wordt met 'rijsje' of 'loot' en in andere vertalingen met 'spruit', is het woord נצר 'netzer', dat afkomstig is van נצר 'nazar', dat 'bewaken' of 'bewaren' betekent. Een bewaker ofwel een wachter is dan een נצרי 'notzri' in het Hebreeuws en נצריא 'natzraya' in het Aramees. In מתתיהו Matityahu [Matteüs] 2:23 wordt deze tekst in combinatie met de plaatsnaam Nazaret op Yeshua toegepast: *“Hij ging wonen in de stad Nazaret, en zo ging in vervulling wat gezegd is door de profeten: Hij zal Nazoreeër genoemd worden.”* Volgens Wikipedia zou dit echter onjuist zijn omdat Notzri een ongebruikelijke manier zou zijn om in het Hebreeuws 'Nazarener', dus een inwoner van Nazaret aan te duiden. Ik zou zeggen: ja en nee, en ik zal u ook uitleggen waarom. De oorspronkelijke Hebreeuwse naam van de stad Nazaret is נצרת Netzaret en in het Aramees נצרת Natzrat. Iemand die uit נצרת Netzaret afkomstig is kan daarom Taalkundig gezien geen Notzri zijn omdat daarbij de 't' ontbreekt. Het juiste woord is derhalve נצרתתי Natzrati. Ik zal twee voorbeelden van deze Hebreeuws/Aramees constructie noemen: een inwoner van Tz'fat [Safad] is een Tz'fati en een inwoner van Eilat is een Eilati. Dat kan ook op landen worden toegepast: een inwoner van Israël is een Israëli en een inwoner van Tzarfat [Frankrijk] is een Tzarfati. Dus wat dat betreft hebben ze wel gelijk, maar dat hoeft nog niet per definitie te betekenen dat Notzri helemaal niets met Nazaret te maken zou hebben. Het zou namelijk best nog wel eens kunnen dat het verschil tussen Notzri en Natzrati vergelijkbaar is met het verschil tussen een Hagenaar en een Hagenees. Een Hagenaar is iemand die in Den Haag woont, maar er niet per se is opgegroeid. Maar als je in Den Haag geboren en getogen bent, dan ben je een Hagenees. Yeshua was weliswaar woonachtig in Nazaret, maar Hij was daar niet geboren. Begrijpt u wat ik bedoel? Maar volgens mij was het verband dat Mattheüs legt tussen Netzaret en Notzri een woordspeling onder gebruikmaking van de letters נ nun, צ tzade en ר resh om daarmee te verwijzen naar ישעייהו Yeshayahu [Jesaja] 11:1-2. Maar terug naar ons oorspronkelijke onderwerp.

Toledot Yeshu

U ziet in elk geval dat de beide personen met de naam Yeshu, die in de Talmud genoemd worden in geen geval identiek kunnen zijn aan Yeshua haMashiach omdat ze in een hele andere tijd leefden en op geen enkele wijze overeenkomsten met Yeshua vertonen, behalve dat beiden op de vooravond van Pesach gedood werden en dat de moeder van Yeshu Ben Stada eveneens Miryam heette. Toch hebben sommige rabbijnen desondanks deze overeenkomsten gretig aangegrepen om de Talmud-passages over Yeshu Ben Pandera als basis te gebruiken voor een g'dslasterlijk boek, getiteld "Toledot Yeshu" [Verhalen over Yeshu], waarin felle aanvallen op de persoon van Yeshua haMashiach staan. De eerste versies in het Aramees dateren uit omstreeks 750 n.Chr. De naam Ben Pandera veranderden zij hierin echter in Ben Panthera, waarin een ironische zinspeling te ontdekken valt op παρθενος Parthenos, het Griekse woord voor de maagd van Mattheüs 1:23 en dus ook Jesaja 7:14, want volgens hen was Miryam [Maria] helemaal geen maagd meer toen zij zwanger was. Zij gebruikten deze Talmud-teksten daarom dan ook om daarmee ten opzichte van de maagdelijke geboorte van Yeshua te 'bewijzen', dat de werkelijke reden voor dergelijke aanspraken bestond in een verdoezelen van het bastaardschap. Met name rondom het Kerstfeest werd uit deze smaadschrift aan de Joodse gezinnen voorgelezen, dat Yeshu een buitenechtelijk kind geweest zou zijn van een Romeinse soldaat, Panthera geheten, en geboren zou zijn uit een hoer, genaamd Miryam. In Egypte zou Yeshu de toverkunst der Egyptenaren hebben geleerd, en daarna zou Hij als 'hoge ingewijde' naar Israël zijn teruggekomen. De "Toledot Yeshu" [Verhalen over Yeshu] is een verzameling van Joodse legendes over het leven van Yeshua, voornamelijk afkomstig uit het mondelinge circuit en dus moeilijk te traceren, maar waarschijnlijk niet ouder dan de 2de eeuw. Het in boekvorm op schrift stellen gebeurde op zijn vroegst in de 4^e of 6^e eeuw of misschien zelfs in de vroege middeleeuwen. De oorspronkelijk in het Aramees

geschreven "Toledot Yeshu", waarvan er nog recensies in het Hebreeuws bewaard zijn gebleven, en latere versies in het Judeo-Perzisch, Jiddisch en Ladino (Judeo-Spaans), werden vanaf de 9^e eeuw op grote schaal verspreid in Europa en het Midden-Oosten. De aartsbisschop van Lyon, Agobard, getuigde reeds in 826 van het bestaan van een dergelijk boek in "De Judaicis Superstitionibus". Na lange tijd bij de christenen onbekend te zijn geweest, werden de "Toledot Yeshu" tegen het einde van de 13e eeuw voor het eerst in het Latijn vertaald door de Dominicaanse monnik Ramón Martí. Dit g'dslasterlijk boek is in sommige kringen cultureel en intellectueel weliswaar van enig belang, maar de inhoud ervan uiteraard zonder historische waarde. Talrijke versies met satirisch-polemisch werden in de middeleeuwen bekend als een soort ondergrondse literatuur als tegenreacties voor de jodenvervolging door de christenen. Miryam [Maria] werd dus als verloofde van Yosef [Jozef] verleid door een Romeinse soldaat genaamd Panthera, en bevalt van Yeshua, die als tovenaer en volksverleider optreedt en door Yehuda [Judas] overwonnen en aan de rechterlijke macht uitgeleverd wordt. De discipelen van Yeshua stelen Zijn lijk en beweren dat Hij was opgestaan. Dat is in het kort de inhoud van deze smaadschriften, waarin zowel de maagdelijke geboorte alsook de opstanding en hemelvaart bestreden worden. Voor de meeste Joden was de Toledot Yeshu tot in de 19e eeuw de enige bron van informatie over Yeshua, want B'rit haChadasha [Het Nieuwe Testament] mochten zij van de rabbijnen niet lezen. Maar gelukkig heeft deze "Toledot Yeshu" geen officiële plaats binnen het Jodendom gekregen en is het, als zijnde van geen enkele historische waarde, door vele hedendaagse Joodse geleerden verworpen. Desalniettemin heeft het tot in onze tijd helaas toch het denkpatroon van een groot aantal met name orthodoxe Joden mede bepaald. Een centraal figuur in deze "Toledot Yeshu" is zoals we gelezen hebben een zekere Pandera ofwel Panthera, volgens de rabbijnen de biologische vader van Yeshua, en daarmee zijn we dus weer terug bij de Romeinse soldaat Tiberius Julius Abdes Panthera (geboren ca. 22 v. Chr. in Sidon en overleden ca. 40 n. Chr. nabij het huidige Bingen), waar deze Bijbelstudie mee begon en wiens grafsteen gevonden is in Bingerbrück. Volgens de Panthera-legende zou Yeshua dus geboren zijn uit een relatie van Miryam [Maria] met deze man tijdens haar verloving met Yosef [Jozef]. Yeshua zou derhalve een ממוזר Mamzer zijn, een buitenechtelijk kind. Dit feit zou worden verdoezeld door de bewering van Maria dat de Heilige Geest over haar gekomen zou zijn. De vermeende biologische vader van Yeshua, Tiberius Julius Abdes Panthera, wordt echter niet alleen in Joodse bronnen genoemd.

Origenes contra Celsus

In de meest bekende niet-joodse bron, 'Contra Celsum' van Origenes, die juist tot doel had de legende te weerleggen, is wel specifiek gewag gemaakt van een Romeinse soldaat genaamd Panthera. Origenes (begin derde eeuw) weerlegde een smaadschrift, dat enkele decennia vóór hem door de Griekse filosoof Celsus in Alexandrië geschreven werd. Celsus zelf beriep zich hiervoor op Joodse bronnen. In hoofdstuk 1 (28-38) citeerde Origenes in zijn reactie hierop de bewering dat de maagdelijke geboorte door Jezus zelf zou zijn verzonnen. In werkelijkheid zou Hij afkomstig zijn uit een arm milieu en geboren zijn uit een overspelige relatie tussen zijn moeder, een werkster, met de Romeinse legionair Panthera. Hier zijn de belangrijkste passages: 1,28: "Hierna laat Celsus een Jood aan het woord, die zelf met Jezus overhoop ligt en Hem, zoals hij denkt, wegens een aantal dingen ter verantwoording roept. Ten eerste beschuldigt hij Hem dat Hij ten onrechte had beweerd de zoon van een maagd te zijn, hij lastert Hem ook, omdat Hij afkomstig is uit een Joods dorp en van een arme inheemse werkster afstamt. Verder zegt hij dat zij door haar man, die een timmerman was, zou zijn verstoten omdat zij schuldig was aan overspel. Voorts brengt hij naar voren, dat zij, door haar man verstoten, eerloos en rusteloos rondzwervend, van Jezus in het geheim bevallen is. Deze zou vervolgens door de armoede als dagloner naar Egypte getrokken zijn en daar vervolgens enkele toverkrachten geleerd hebben, waar de Egyptenaren trots op waren. Daarna is Hij weer teruggekomen en had deze krachten vaak gebruikt om Zich daarmee in het openbaar als G'd uit te geven." 1,32: "Maar laat ons nu weer terug keren naar de woorden die Celsus de Jood laat zeggen, namelijk de bewering, dat de timmerman, met wie de moeder van Jezus verloofd was, haar verstoten zou hebben omdat ze schuldig bevonden zou zijn van overspel en een kind gekregen zou hebben van een Romeinse soldaat genaamd Panthera." Tot zover de beide citaten uit het boek van Origenes. De 'Jood' van Celsus belichaamt blijkbaar de voornaamste argumenten die van Joodse zijde in de tweede eeuw tegen de christelijke leer van een

bovennatuurlijke geboorte van Yeshua werden aangehaald. Of zijn Joodse bronnen teruggaan tot in de eerste eeuw valt uit de geschriften van Celsus niet echt op te maken, maar wordt wel waarschijnlijk geacht. In Rabbijnse bronnen uit de tannaïtische tijd (tot 220 n.Chr.) worden Miryam [Maria] of Yeshua [Jezus] in elk geval nergens genoemd. In de Toledot Yeshu, de verzameling van verhalen over Yeshua, wordt daarentegen tot in detail de verleiding van de jonge Miryam beschreven. Deze verhalen zijn echter pas eeuwen later in boekvorm gebundeld, zodat niet kan worden aangenomen dat zij gebaseerd zouden zijn op betrouwbare informatie die ouder is dan hetgeen Celsus schreef en door Origenes werd geciteerd. Hoe dan ook, in de Talmud werd gesproken over een zekere 'Ben Pandera' en Celsus heeft daaraan gerefereerd in zijn werk *αληθης λογος* Alēthēs logos [Het ware woord], een kritisch boek over het christelijk geloof, geschreven rond 178. Dit boek zelf is weliswaar verloren gegaan, maar toch evengoed bijna geheel bewaard gebleven dankzij het hierboven aangehaalde boek 'Contra Celsum', dat de kerkhistoricus Origenes in het jaar 248 geschreven heeft in zijn bestrijding van deze anti-christelijke en anti-messiaanse polemieken die hij daarin vrijwel letterlijk heeft geciteerd. Tot zover Celsus en Origenes en tot zover de Toledot Yeshu.

Gij zegt het zelf!

Wij weten nu hoe sommige rabbijnen en Griekse filosofen over Yeshua dachten, en we weten op grond van Mattheüs 16:13-17, Marcus 8:27-29 en Lucas 9:18-20 ook wat het gewone volk in Israël dacht wie Hij was. Velen zagen in Hem een profeet. Keifa [Petrus] zei ronduit dat Yeshua de door de Tora en de profeten beloofde Mashiach is en Tomas noemde Hem: *“אדוני אלוהי Adoni v'Elohai! - Mijn Heer en mijn G'd!”* (יוחנן Yochanan [Johannes] 20:28). Zijn talmidim [discipelen] geloofden in Yeshua en dat is op zich niet zo vanzelfsprekend als we bedenken dat zij allemaal belijdende Joden waren. Het valt immers niet te rijmen met de traditie van het monotheïstische Jodendom om één van hun landgenoten te aanbidden als Heer en G'd! Joodse gelovigen zouden dit alleen doen als Zijn gedrag en Zijn leer daartoe aanleiding had gegeven en gebaseerd zouden zijn op de vervulling van Bijbelse profetieën. Maar zelfs de geestelijke en politieke leiders getuigden na Zijn arrestatie zonder het als zodanig bedoeld te hebben van Zijn G'ddelijkheid en proclameerden daarmee Zijn ware identiteit: *“De hogepriester stond op en vroeg: Hebt U niets te zeggen op de beschuldiging die deze mensen tegen U inbrengen? Maar Yeshua zweeg. Ik bezweer u bij de levende G'd, hernam de hogepriester, zeg ons, bent u de Mashiach [Christus], de Zoon van G'd? U hebt het zelf gezegd, antwoordde Yeshua!”* (מתתיהו Matityahu [Matteüs] 26:63-64, Groot Nieuws Bijbel). Ook de evangelist Lucas beschrijft deze ondervraging. Ik citeer deze tekst uit de Willibrord-vertaling: *“Toen het dag werd, kwam de raad van oudsten van het volk bijeen, hogepriesters en schriftgeleerden. Men bracht Yeshua voor hun Sanhedrin. Zij zeiden: Als U de Messias bent, zeg ons dat dan. Maar Hij zei hun: Als Ik het u zeg, zult u Me niet geloven; als Ik u wat vraag, zult u Me geen antwoord geven. Van nu af aan zal de Mensenzoon zitten aan G'ds machtige rechterhand. Toen zei iedereen: U bent dus de Zoon van G'd? Hij sprak tot hen: U zegt zelf dat Ik het ben!”* (Lucas 22:66-70). Precies hetzelfde antwoord gaf Hij later ook aan Pilatus zoals we in de Groot Nieuws Bijbel lezen: *“Yeshua werd voor de gouverneur geleid en die vroeg hem: ‘Bent u de koning van de Joden?’ ‘U zegt het zelf,’ antwoordde Yeshua!”* In Marcus 15:2 lezen wij in de Willibrord-vertaling: *“Pilatus stelde Hem de vraag: Bent U de koning van de Joden? Hij gaf hem ten antwoord: U zegt het zelf!”* en in Lucas 23:3, eveneens in de Willibrord-vertaling: *“Pilatus vroeg hem: Bent u de koning van de Joden? Hij antwoordde hem: U zegt het zelf!”* Yeshua ontkende het niet, maar Hij hoefde het ook niet te bevestigen omdat deze hoogwaardigheidsbekleders in feite zelf al het antwoord gegeven hebben op hun retorische vraag. Hij had het niet nodig om tegenover Zijn aardse rechters Zijn ware identiteit bekend te maken en daarom gaf Hij hen slechts als antwoord: *“U zegt het zelf!”* Heel anders reageerde Hij bij gewone mensen.

Getuigenis van Yeshua over Zichzelf

Toen Yeshua door Samaria trok, raakte Hij bij een waterput in gesprek met een inheemse vrouw. Zij was nogal verwonderd dat Hij als Jood aan haar als Samaritaanse te drinken vroeg, want Joden gingen niet om met Samaritanen. Al gauw kwam hun gesprek daardoor op het geloof. Op een gegeven moment zei de vrouw tot Hem: *“Ik weet, dat de Mashiach komt, die Christus genoemd wordt; wanneer die komt, zal Hij ons alles verkondigen. Yeshua zeide tot*

haar: *Ik, die met u spreek, ben het!*" (יוחנן Yochanan [Johannes] 4:25-26). In tegenstelling tot de geestelijke en politieke leiders maakte Yeshua aan deze eenvoudige Samaritaanse vrouw rechtstreeks Zijn ware identiteit bekend, toch niet alleen aan haar. In Johannes 13:13 zei Hij tegen Zijn tafelgenoten tijdens de Seiderviering: *"Gij noemt Mij Meester en Heer, en gij zegt dat terecht, want Ik ben het!"* Keer op keer openbaarde Yeshua zich aan het gewone volk in bewoordingen en beelden, die gelovige Joden slechts op de Eeuwige zelf kunnen toepassen omdat deze uitspraken afkomstig zijn uit de TeNaCH. Wat Yeshua over Zichzelf gezegd heeft is ongekend onder de mensen, want Hij proclameerde daarmee openlijk Zijn G'ddelijkheid: **אֶחָד** **אֲנִי וְהָאֵל** *Ani v'haAv echad! - Ik en de Vader zijn één!*" (יוחנן Yochanan [Johannes] 4:25-26), referende aan **שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד** *Sh'ma Yisrael: Adonai Eloheinu, Adonai echad! Hoor Israël: de Eeuwige is onze G'd, de Eeuwige is één!*" (דברים D'varim [Deuteronomium] 6:4). Yeshua doelde daarmee op de samengestelde éénheid van het woord **אֶחָד** *echad*, dit in tegenstelling tot de absolute éénheid in het woord **יָחִיד** *yachid*. Zijn bekende uitspraak: *"Wie Mij gezien heeft, die heeft de Vader gezien!"* komt dan eigenlijk op hetzelfde neer. Yeshua stelt Zich ook in andere uitspraken onmiskenbaar gelijk aan de Eeuwige door teksten die op de G'd van Israël slaan op Zijn eigen Persoon te betrekken. Ik noem er een paar van deze teksten op. In **תְּהִלִּים** *Tehilim* [Psalmen] 27:1 schrijft David: *"יהוה אורי וישעי"* *Adonai Ori v'Yishi! - De Eeuwige is mijn Licht en mijn Heil!*" Yeshua zegt over Zichzelf: **אֲנִי אֲנֹכִי אֹר** *Anochi Or haOlam - Ik ben het Licht der wereld; wie Mij volgt, zal nimmer in de duisternis wandelen, maar hij zal het licht des levens hebben.*" (יוחנן Yochanan [Johannes] 8:12) en: *"Ik ben als een Licht in de wereld gekomen, opdat een ieder, die in Mij gelooft, niet in de duisternis blijve."* (יוחנן Yochanan [Johannes] 12:46). In **תְּהִלִּים** *Tehilim* [Psalmen] 23:1 schrijft David: *"יהוה רועי"* *Adonai ro'i! - De Eeuwige is mijn Herder!*" Yeshua zegt over Zichzelf: **אֲנִי הוּא הָרוֹעֵה הַטּוֹב** *Ani Hu haRo'e haTov! - Ik ben de Goede Herder! De Goede Herder zet Zijn leven in voor Zijn schapen!*" (יוחנן Yochanan [Johannes] 10:11) en in vers 14: *"Ik ben de Goede Herder en Ik ken de Mijne en de Mijne kennen Mij!"* De profeet Jesaja schrijft: *"Zo zegt de Eeuwige, de Koning en Verlosser van Israël, Adonai Tz'vaot: Ik ben de eerste en Ik ben de laatste en buiten Mij is er geen G'd!"* (ישעיהו Yeshayahu [Jesaja] 44:6) en: *"Hoor naar Mij, Ya'aqov, Israël, mijn geroepene. Ik ben dezelfde, Ik ben de eerste, ook ben Ik de laatste!"* (ישעיהו Yeshayahu [Jesaja] 48:12). In het boek Openbaring schrijft Yochanan [Johannes]: *"Ik ben de A alfa en de Ω omega, de א alef en de ת tav, zegt de Eeuwige G'd, die is en die was en die komt, de Almachtige."* (חזיון Chizayon [Openbaring] 1:8). Dat Yeshua hier aan het woord is en hetgeen Jesaja over de Eeuwige schreef nu op Zichzelf betreft blijkt uit de volgende teksten: *"Ik ben de eerste en de laatste, en de levende, en Ik ben dood geweest, en zie, Ik ben levend tot in alle eeuwigheden, en Ik heb de sleutels van de dood en het dodenrijk."* (חזיון Chizayon [Openbaring] 1:17-18). *"Dit zegt de eerste en de laatste, die dood geweest is en levend geworden."* (חזיון Chizayon [Openbaring] 2:8). *"Ik ben de A alfa en de Ω omega, de א alef en de ת tav, het begin en het einde. Ik zal de dorstige geven uit de bron van het water des levens om niet."* (חזיון Chizayon [Openbaring] 21:6). en tenslotte nog een keer: *"Ik ben de A alfa en de Ω omega, de א alef en de ת tav, de eerste en de laatste, het begin en het einde."* (חזיון Chizayon [Openbaring] 22:13). Een Jood in die tijd zou dit soort uitspraken met betrekking tot de Eeuwige nooit over zichzelf gedaan hebben om daarmee op te scheppen of gewoon voor de gein omdat hij anders gevaar liep om gestenigd te worden wegens G'dslastering. Yeshua daarentegen sprak hier over zaken die waar zijn en ver boven ons op stijgen, want Hij is wie Hij is! Daarom kon Hij ook terecht zeggen: *"Ik ben"* zoals de Eeuwige ook tegen Moshe [Mozes] gezegd heeft: *"Ik ben die Ik ben!"* (שמות Sh'mot [Exodus] 3:13-14). Zo heeft Yeshua o.a. gezegd: *"Ik ben het brood des levens; wie tot Mij komt, zal nimmermeer hongerden..."* (יוחנן Yochanan [Johannes] 6:35). *"Ik ben het levende brood, dat uit de hemel nedergedaald is. Indien iemand van dit brood eet, hij zal in eeuwigheid leven; en het brood, dat Ik geven zal, is mijn vlees, voor het leven der wereld."* (יוחנן Yochanan [Johannes] 6:51). *"Ik ben de deur der schapen."* (יוחנן Yochanan [Johannes] 10:7). *"Ik ben de deur; als iemand door Mij binnenkomt,*

zal hij behouden worden; en hij zal ingaan en uitgaan en weide vinden.” (יוחנן Yochanan [Johannes] 10:9). “**Ik ben** de opstanding en het leven; wie in Mij gelooft, zal leven, ook al is hij gestorven.” (יוחנן Yochanan [Johannes] 11:25). “**Ik ben** de ware wijnstok en mijn Vader is de landman.” (יוחנן Yochanan [Johannes] 15:1). “**Ik ben** de wijnstok, gij zijt de ranken. Wie in Mij blijft, gelijk Ik in hem, die draagt veel vrucht, want zonder Mij kunt gij niets doen.” (יוחנן Yochanan [Johannes] 15:5). De wellicht meest prikkelende en tegelijk meest bekende uitspraak van Yeshua is: “Ik ben de weg en de waarheid en het leven; niemand komt tot de Vader dan door Mij!” (יוחנן Yochanan [Johannes] 14:6). Yeshua claimt daarmee een exclusiviteit, waarmee ieder verder zoeken naar G'd zinloos is. Hij is de weg, הדרך haDerech in het Hebreeuws, er is geen andere weg dan Hij alleen! Hij heeft van Zichzelf gezegd dat niemand tot de Vader kan komen dan door Hem. Niet door meditatie, niet door Buddha en ook niet door Mohammed. Je kan dus geen twee geloven aanhangen en er ook geen mix van maken. Je moet echt kiezen. Geloof je wat Hij zegt of geloof je het niet? Beide keuzes hebben uiteraard ver strekkende gevolgen voor de rest van je leven en dan heb ik het uiteraard niet alleen over het aardse leven. Yeshua zegt dat Hijzelf de enige, unieke weg is waardoor iemand bij de Vader kan komen en dat het dus alleen door Hem kan en door niemand anders. Als je dat gelooft, dan is het onmogelijk om als volgeling van Yeshua te blijven zeggen dat er voor mensen met een ander geloof misschien ook wel een andere weg tot G'd zou zijn.

Conclusie

Ik wil deze Bijbelstudie afsluiten met een van de teksten waarmee we begonnen zijn, maar deze keer uit de vertaling van ‘Het Boek’. “Toen Yeshua in Caesarea Filippi kwam, vroeg Hij Zijn discipelen: *Wie ben Ik volgens de mensen? Sommigen zeggen dat U Johannes de Doper bent, antwoordden zij. Anderen denken dat U Elia bent, of Jeremia of één van de andere profeten. En jullie dan? vroeg Hij. Wat denken jullie van Mij? Wie ben Ik? Simon Petrus zei: U bent de Mashiach, de Zoon van de levende G'd!*” (מתתיהו Matityahu [Matteüs] 16:13-17). Kunnen wij dat beamen? Het is wat dat betreft alles of niets. Of je zegt: “Ja, ik geloof dat Yeshua de Zoon van G'd is! Ik geloof dat Hij de Heer der Heren en de Koning der Koningen is! Ik geloof dat Hij de Mashiach is! Ik geloof dat Hij het vleesgeworden Woord is!” Of je zegt: “Ik geloof het niet!” Aan u de keuze! Jammer genoeg zitten de kerken en zelfs de messiaanse gemeenten vol met mensen die geen duidelijke keuze kunnen maken. Sommigen geloven zeer zeker dat Hij de Zoon van G'd is, maar zij zeggen er meteen bij dat alle gelovigen Zonen G'ds zijn. Anderen zijn ervan overtuigd dat Yeshua daadwerkelijk de Mashiach is, maar zij geloven niet dat Hij ook G'd zelf is. Weer anderen zien in Hem een profeet, maar dan wel een van de vele profeten. Sommigen zien Hem als een Tzadiq, een rechtvaardige, een goed mens, een rabbi, een voorbeeld voor ons allen, maar zij zien in Hem niet de Gezalfde, de Verlosser, de Redder van de mensheid. Sommigen zien Hem als een blanke Europeaan met blond haar en blauwe ogen, en als zij Hem nu op straat zouden tegenkomen zouden ze denken dat Hij een Marokkaan of een Hindoestaan is vanwege Zijn oosterse uiterlijk. Velen zijn zich er niet van bewust dat Hij de Koning van Israël is, die als Jood uit het geslacht van David geboren is in G'ds eigen land Israël en als zodanig ook weer terug zal keren naar de heilige stad Yerushalayim [Jeruzalem]. Nog steeds zijn de meningen over Hem zeer verdeeld, net als toen. Jammer genoeg wordt het beeld dat velen van Yeshua hebben nog steeds bepaald door de leerstellingen van de kerk of gemeente waartoe zij behoren. Zij wijken daarmee derhalve niet af van de mensen uit de dagen van Yeshua. Daarom is voor een ieder van ons ook vandaag de dag de vraag: geloven wij in Hem zoals Hij Zichzelf in Zijn Woord bekend heeft gemaakt of geloven wij in Hem op de manier zoals het ons door allerlei voorgangers en evangelisten wordt wijsgemaakt? Yeshua stelde rechtstreeks aan Zijn talmidim [discipelen] de vraag: “Maar gij, wie zegt gij, dat Ik ben?” Die vraag stelt Yeshua ook aan ons! Wie zeggen wij dat Hij is? Zijn discipelen zagen in Hem meer dan alleen een profeet, meer dan alleen een rabbi, meer dan alleen een Tzadiq. Keifa [Petrus] zei ronduit dat Yeshua de door de Tora en de profeten beloofde Mashiach is en Tomas noemde Hem zelfs “Mijn Heer en mijn G'd!” Ik kan niet anders dan mij van harte hierbij aan te sluiten. En hoe zit dat met u? De vraag van Yeshua is ook rechtstreeks aan u gericht: “Maar gij, wie zegt gij, dat Ik ben? - Ma unu, osuma un de taki, Mi de dan? - Aur tulog ka bole hai? - Lah nèk miturut kowé déwé, Aku iki sapa?”